

Het Zeeuws Archief is uw gids naar de geschiedenis van uw woonomgeving

Ontdek de historie van uw huis, straat, wijk, dorp of stad

Monumentenpand of nieuwbouwwoning, elk huis heeft historie. Is het niet vanwege de ouderdom, dan is het wel door de woonomgeving: geschiedenis is overal. Deze beknopte handleiding vertelt hoe u op eenvoudige wijze meer te weten kunt komen over de geschiedenis van uw huis, zijn bewoners en de omgeving. Met tips en trucs voor zowel de beginnende als de gevorderde 'Sherlock Holmes'. Voor snel resultaat – een foto of bouwtekening – of een lange spannende reis naar andere tijden.

De zoektocht naar de geschiedenis begint letterlijk in uw huis. Verzamel om te beginnen zoveel mogelijk gegevens over uw huis. Wat staat er in de eigendomspapieren? Hoe oud is het huis ongeveer? Wat weten de burens over hun huizen en de straat? Heeft het huis een naam? Zijn er (bouwkundige) bijzonderheden aan het huis, bijvoorbeeld een gevelsteen? Is het huis een monument?

Het Zeeuws Archief in Middelburg is het Regionaal Historisch Centrum (RHC) van Zeeland. Veel van de in deze handleiding aangehaalde bronnen bevinden zich in het Zeeuws Archief en geven informatie over de gemeenten Middelburg en Veere. Woont u in een dorp of stad buiten Walcheren dan zult u vergelijkbare bronnen aantreffen in gemeentelijke archieven in uw omgeving. In deze handleiding wordt vaak gesproken over 'huizen', maar de gegeven informatie is even goed van toepassing op 'percelen'. Elke vorm van bewoning begint immers met bebouwing.

- [Overzicht van archiefinstellingen in Zeeland, www.archieveninzeeland.nl](http://www.archieveninzeeland.nl)

Woonhuizen en winkelpanden in de Segeerstraat en aan de Londensekaai te Middelburg, 1920-1930. Zel.Ill. P-02096

Een beeld van een huis – uw huis op de kaart

U weet hoe uw huis er nu uitziet, maar hoe was dat vroeger? In de beeldbanken van archiefdiensten en bibliotheken kunt u wellicht afbeeldingen van uw huis, straat of omgeving uit het verleden vinden. Een bijzondere website is geschiedeniszeeland.nl waar u een overzicht vindt van de bronnen van allerlei Zeeuwse erfgoedinstellingen.

- [Zoeken en vinden van Zeeuws erfgoed, www.geschiedeniszeeland.nl](http://www.geschiedeniszeeland.nl)
- [Zeeland in Beeld, Zeeuws Archief, www.zeeuwsarchief.nl](http://www.zeeuwsarchief.nl)
- [Zeeuwse Beeldbank, Zeeuwse Bibliotheek, http://beeldbank.zeeuwsebibliotheek.nl](http://beeldbank.zeeuwsebibliotheek.nl)
- [Vlissingen in Beeld, Gemeentearchief Vlissingen, www.gemeentearchiefvliссingen.nl](http://www.gemeentearchiefvliссingen.nl)
- [Beeldmateriaal uit musea, bibliotheken en archieven, www.geheugenvannederland.nl](http://www.geheugenvannederland.nl)

Kijk vervolgens naar de ligging van uw huis in uw stad of dorp. Staat uw huis daar al lang, en wat stond er daarvoor? Dat komt u te weten in de studiezaal van het Zeeuws Archief, waar u historische kaarten en plattegronden van dorpen en steden kunt bekijken.

Sinds 1832 wordt de bebouwing van percelen en de verschillende eigenaren bijgehouden door het Kadaster. Van Middelburg zijn de kadastrale gegevens van vóór 1940 verloren gegaan tijdens de oorlog, maar veel kadastrale kaarten zijn er nog. Vraag voor gegevens over de eigenaren in de studiezaal naar de digitale toegang Digilegger. Deze is voor Walcheren pas relevant ná 1940.

- [Informatie over percelen sinds de oprichting van het Kadaster in 1832, www.watwaswaar.nl](http://www.watwaswaar.nl)

Woont u in een oud huis in Middelburg, kijk dan eens in de studiezaal op deze kaart, gemaakt naar een tekening van Cornelis Goliath. De prent geeft vrij betrouwbare informatie, maar let op: deze gedrukte kaart verscheen vanaf 1688, terwijl Goliath de voorbereidende tekening maakte in 1662. Slechts enkele delen werden geactualiseerd, zo is de Oostkerk wel afgebeeld. Kaart Middelburg, gravure, Zel.Ill. I-311

Bouwgeschiedenis: tekeningen en vergunningen

Bouwtekeningen geven technische informatie over uw huis. Pas sinds 1903 zijn er wettelijke regels voor bouwen. Van huizen die vanaf dat jaar zijn gebouwd, is de kans groot dat er zich een tekening bevindt in de bouwvergunningendossiers van de gemeenten Middelburg en Veere in het Zeeuws Archief. Van huizen gebouwd vóór 1903 kan een tekening bestaan als er nadien een verbouwing heeft plaats gehad. Een interessante bron voor wie zijn huis nu wil verbouwen, want een aanpassing op een bestaande bouwtekening is natuurlijk voordeliger dan het laten maken van een geheel nieuwe tekening.

- [Bouwvergunningendossiers, studiezaal Zeeuws Archief: Gemeente Middelburg \(1903/1940-1992\), Gemeente Veere \(1903-1996\).](#)
[Informeer voor Vlissingen bij de gemeente aldaar.](#)

Boeken vol

Bent u inmiddels gegrepen door de geschiedenis van uw huis, lees dan meer over de geschiedenis van uw woonplaats. Ga naar de catalogus van de Zeeuwse Bibliotheek op het internet en zoek eens op de naam van uw straat of wijk. Heeft al iemand vóór u onderzoek gedaan en over uw buurt geschreven? Een selectie van boeken over Zeeuwse plaatsen en de belangrijkste naslagwerken vindt u ook in de studiezaal van het Zeeuws Archief.

- [Zeeuwse bibliotheekcatalogus, \[www.zeeuwsebibliotheek.nl\]\(http://www.zeeuwsebibliotheek.nl\)](#)
- [Zoeken en vinden van Zeeuws erfgoed, \[www.geschiedeniszeeland.nl\]\(http://www.geschiedeniszeeland.nl\)](#)

Wie waren vroeger de eigenaren en bewoners?

In de eigendomspapieren van uw huis of perceel én in de kadastrale gegevens, voor zover niet verloren gegaan, kunt u namen van voorgaande eigenaren vinden. Vaak was de eigenaar ook de bewoner van uw huis óf de gebruiker van uw perceel, maar dat hoeft niet.

De namen van voorgaande eigenaren en bewoners kunnen toegang geven tot rijke bronnen over uw huis. Denk bijvoorbeeld aan boedelbeschrijvingen in notariële akten of memories van successie, dat zijn de opgaven van erfrechten die vaak interessante details over het eigendom van de overledene prijsgeven. Verzamel van een voorgaande eigenaar zoveel mogelijk gegevens door allereerst de naam in te voeren in het personenzoekstelsel Zeeuws Archief ISIS.

In deze database zijn ook de gegevens uit de bevolkingsregisters van Middelburg vóór 1938 en de registers van de burgerlijke stand opgenomen. Zo ontdekt u wie de voorgaande bewoners werkelijk waren. Waren zij getrouwd? Hadden zij kinderen? Wat was hun beroep? Allemaal informatie die van belang is voor uw beeld van uw huis in voorbije eeuwen.

- [Genealogische database Zeeuws Archief ISIS, \[www.zeeuwengezocht.nl\]\(http://www.zeeuwengezocht.nl\)](#)
- [Bevolkingsregisters van Vlissingen, \[www.gemeentearchiefvlissingen.nl\]\(http://www.gemeentearchiefvlissingen.nl\)](#)

Arbeiderswoning, boerderij, pakhuis, winkelpand, stadspaleis of buitenverblijf

Een goed beeld van uw huis en zijn bewoners door de eeuwen heen krijgt u wanneer u erin slaagt van alle voorgaande bewoners in kaart te brengen wie zij waren en wat zij deden. Zo kunt u uiteindelijk het ontstaan en de functie van uw huis verklaren. Van arbeiderswoning, boerderij, pakhuis, winkelpand tot stadspaleis of buitenverblijf. De archiefbronnen laten zich verdelen in de periode van vóór grofweg 1811 en daarna. Met de komst van het Franse bestuur werden veel bestuurlijke en administratieve zaken in ons land uniform geregeld. Het zoeken in bronnen van vóór 1811 vereist – mede vanwege het oude schrift – iets meer inzet, maar die loont de moeite!

Koop en verkoop

De kopers en verkopers van onroerend goed werden vastgelegd in transportakten. Vóór 1811 werd dit gedaan door de lokale rechtbank, de schepenbank. Een transportakte laat zich niet altijd gemakkelijk vinden. Maakte de notaris de akte op – en dat is na 1811 altijd het geval – dan is het van belang zijn naam te achterhalen. Dat kan voor de periode 1818-1927 via de eerder genoemde memories van successie. Bent u erachter wanneer uw huis werd verkocht, dan kunt u een advertentie

Arbeiderswoningen in de Wilhelminastraat te Middelburg, 1925-1935.
Zel.Ill. P-02176

aantreffen in de Middelburgsche Courant, in te zien op microfiches in de studiezaal. Verkopen in de achttiende eeuw kunnen worden gevonden in de kohieren van de veertigste penning in het archief van de Rekenkamer Zeeland. Ook toen moesten kopers van onroerend goed een soort overdrachtsbelasting betalen. De namen van verkopers en kopers zijn opgenomen in de database Zeeuws Archief ISIS. Let op: de achttiende-eeuwse gerechtelijke archieven van Middelburg en Vlissingen zijn in respectievelijk 1940 en 1809 grotendeels verloren gegaan, waardoor deze belastingkohieren nu een belangrijke, alternatieve bron zijn.

Een andere handige toegang op namen van kopers en verkopers is het kaartstelsel van het Huisnamenproject Middelburg in de studiezaal. Hierin vindt u gegevens over huisnamen, huizen, hun bewoners of eigenaren van circa 1600-1900.

- [Oud-rechterlijke en notariële archieven, toegangen via de studiezaal en \[www.archieven.nl\]\(http://www.archieven.nl\)](#)
- [Genealogische database Zeeuws Archief ISIS, \[www.zeeuwengezocht.nl\]\(http://www.zeeuwengezocht.nl\)](#)
- [Middelburgsche Courant, microfiches studiezaal Zeeuws Archief](#)
- [Huisnamenproject Middelburg, studiezaal Zeeuws Archief](#)

De Dwarskaai te Middelburg met het huis In de Steenrotse na het bombardement op 17 mei 1940. In de daaropvolgende brand gingen veel Zeeuwse archiefstukken verloren. HTAM-P-1458

Op het platteland

Onderzoek naar boerderijen en hun eigenaren en bewoners kunt u aan de hand van de hierboven genoemde bronnen doen, maar voor onderzoek naar de periode vóór 1811 is er nog een interessante bron: de overlopers. De ligging en de namen van de eigenaren van een boerderij of hofstede zijn te traceren in zogenaamde overlopers en vergaarboeken. Deze registers behoren tot de oude administratie van de vroegere polders en waterschappen en zijn opgemaakt voor de heffing van grondbelasting en dijklasten (geschot). Deze oude archieven van Zeeland benoorden de Westerschelde kunt u opvragen in de studiezaal van het Zeeuws Archief.

Soms is het kaartboek, waarin een boer zijn landbezit liet uittekenen, bewaard gebleven. Een aantal Zeeuwse kaartboeken in particulier bezit zijn opgenomen in Zeeland in Beeld, de beeldbank van het Zeeuws Archief. Zoek op 'kaartboek'.

- [Overlopers bevinden zich in diverse archieven en verzamelingen in het Zeeuws Archief en vooral in de oude polder- en waterschapsarchieven.](#)
- [Beeldbank Zeeland in Beeld, Zeeuws Archief, \[www.zeeuwsarchief.nl\]\(http://www.zeeuwsarchief.nl\)](#)

Zeeuws welvaren of armoe?

De inboedel geeft veel geheimen over uw woning prijs. Boedelbeschrijvingen geven een zeer gedetailleerde beschrijving van uw huis, vaak per vertrek van alle meubels en voorwerpen. Zo wordt in één oogopslag duidelijk in welke situatie uw bewoner zich bevond, van enkele schamele bezittingen tot een keur aan luxe. Om een boedelbeschrijving te kunnen vinden, heeft u de naam van de notaris van uw bewoner nodig, zie hierboven onder 'Koop en verkoop'. Een andere mogelijkheid is zoeken in de registers van transporten in het archief van de rechtbank van de plaats waar het huis of de boerderij stond.

Het bestuur van Zeeland hief belastingen over de welstand van haar inwoners. Het overzicht van de belastingplichtigen bevindt zich in het archief van de Rekenkamer Zeeland, een bijzonder rijke bron voor het Zeeuwse verleden. In het zogenaamde familiegeld vindt u de hoogte van de belasting die bijna iedere inwoner in de achttiende eeuw diende te betalen – een belangrijke indicatie voor de welstand van uw bewoner. De gegevens worden opgesomd per wijk en vervolgens per klasse. Een andere indicatie voor de welstand is in dit archief te vinden in het zogenaamde haardstedengeld, het dienstbodegeld, het karos-, wagen- en paardengeld.

- [Archief Rekenkamer Zeeland, Rekenkamer D, toegang 508](#)
- [Huisnamenproject Middelburg, studiezaal Zeeuws Archief](#)

Woning van de familie Van den Broeke in Sint Laurens, 1910-1920. HTAM-P-1629

Woongenot

Was het prettig wonen in uw huis? Dat kunt u soms achterhalen. Bijvoorbeeld als er een werkplaats in uw huis was of als uw huis grensde aan een fabrieksterrein. Er is dan vaak meer informatie over (het gebrek aan) woongenot te vinden in de hinderwetvergunningen. Zo werd in 1916 op de huidige plaats van de studiezaal van het Zeeuws Archief een melkfabriek gevestigd - tot onvrede van de buurtbewoners. Een buurman deed zijn beklag over de te verwachten 'overlast van stank ten gevolge van de urine van voor de fabriek gestationeerde paarden en van in de zomer tot ontbinding overgaande, gemorste melk'.

Gegevens over de leefomstandigheden van de bewoners van het platteland van Walcheren en Noord-Beveland zijn voor de jaren 1901-1934 te vinden in het archief van de Gezondheidscommissie Veere. De Woningwet en de Gezondheidswet verplichtten toen voor het eerst de lokale overheden tot toezicht op de hygiëne en sociale woonomstandigheden. Zo oordeelde de commissie in 1912 dat de woning van J. Sturm in Oostkapelle, die drie of minder woonbare vertrekken had, teveel leed onder de nabijheid van de dorpsmestput. Zij eindigde haar advies de put af te dekken of te verplaatsen met de aan-

beveling 'Ledigen na niet te groote tijdsruimte is zeer gewenscht'. Stankoverlast bleef niet beperkt tot arbeiderswoningen. De bewoonster van villa Loverendale te Domburg klaagde datzelfde jaar over de stank uit de sloot tussen haar huis en het Badhotel. De commissie constateerde dat het hotel het huishoudwater en keukenafval rechtstreeks via een buis in de sloot dumpte. Het bleek de oplossing die het hotel had gevonden voor de stinkende put op het erf, waarin voorheen het afval werd opgevangen.

- [Archief Hinderwetvergunningen Zeeland, toegang, 358.1, inv.nr 46](#)
- [Archief Gezondheidscommissie Veere, toegang 2404, inv.nrs 1, 90](#)

Zoeken en vinden via www.geschiedeniszeeland.nl en www.archieven.nl

Een verwijzing naar één of meerdere van de bovengenoemde bronnen kunt u ook vinden als u zoekt op [geschiedeniszeeland.nl](http://www.geschiedeniszeeland.nl). Via deze website raadpleegt u met één druk op de knop bestanden van verschillende Zeeuwse erfgoedinstellingen, waaronder het Zeeuws Archief. De zoekresultaten worden overzichtelijk in rubrieken gepresenteerd. De website biedt een prima online kennismaking met de Zeeuwse geschiedenis en verwijst u naar de erfgoedinstelling die biedt wat u zoekt. Wilt u direct grasduinen in archieven en archiefbeschrijvingen van het Zeeuws Archief of andere archieven in Nederland, ga dan naar archieven.nl. Ook hier kunt u zoeken op uw straat, wijk, stad of dorp, en soms vindt u er rechtstreeks gegevens over de eigenaren, bewoners van uw huis of gebruikers van uw perceel.

- [Zoeken en vinden van Zeeuws erfgoed, \[www.geschiedeniszeeland.nl\]\(http://www.geschiedeniszeeland.nl\)](#)
- [Archieven en archiefbeschrijvingen in Nederland, \[www.archieven.nl\]\(http://www.archieven.nl\)](#)

Kom ook schatgraven in de tijd!

Heeft u de smaak te pakken gekregen en wilt u meer te weten komen? Kom dan naar de studiezaal van het Zeeuws Archief. De archiefmedewerkers staan u met raad en daad terzijde. Ook worden regelmatig cursussen aangeboden: genealogie voor stamboomonderzoekers, paleografie voor wie oude teksten (beter) wil leren lezen én op het gebied van huizenonderzoek 'Wonen in een monumentenpand'. U blijft op de hoogte van het cursusaanbod via de website www.zeeuwsarchief.nl,

(educatie/cursussen) en de Zeeuws Archief Nieuwsbrief. De studiezaal is geopend van dinsdag tot en met vrijdag en elke eerste zaterdag van de maand van 9.00 tot 17.00 uur.

Zeeuws Archief, Hofplein 16, 4331 CK Middelburg
Postbus 70, 4330 AB Middelburg
telefoon 0118 678 800, fax 0118 628 094
info@zeeuwsarchief.nl, www.zeeuwsarchief.nl

